

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ด*

The Analysis of the Concept of Phaya Than of Phu Thai Ethnic Group in Roi Et Province

ไพฑูริย์ มุละสีวะ และจรัส ลีกา

Phathairat Mulaseewa and Jaras Leeka

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Police.phathairat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท 2) ศึกษาแนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของพญาเถนต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

- แนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทของพญาเถนมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท 3 ประการ 1) ผู้สร้างสรรพสิ่ง 2) ให้คุณและโทษ และ 3) ผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทมีบทบาทต่อพญาเถน 3 ประการ 1) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง 2) อ้อนวอน และ 3) ขอฝน
- แนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทของพญาเถนมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท 3 ประการ 1) ผู้สร้างสรรพสิ่ง 2) ให้คุณและโทษ และ 3) ผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไท มีบทบาทต่อพญาเถน 3 ประการ 1) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง 2) อ้อนวอน และ 3) ขอฝน
- แนวคิดเรื่องพญาเถนมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท 5 ด้าน 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกในด้านการผลิตสินค้าไว้ใช้สอยในชุมชนและการกระจายรายได้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง 2) ด้านสังคมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกในด้านความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกในด้านการมีส่วนร่วมในการคิด

*ได้รับบทความ: 8 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 27 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 6 มกราคม 2568

Received: August 8, 2024; Revised: December 27, 2024; Accepted: January 6, 2025

แก้ไขปัญหาของชุมชน 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก ในด้านการจัดทำประเพณีบุญบั้งไฟ รวมทั้งส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีบุญบั้งไฟ และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกในด้านความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายตามวิถีไทและเปิดรับวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีไทดั้งเดิม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์; พญาแถน; กลุ่มชาติพันธุ์ไท; จังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the concept of Phaya Than of the Phu Thai ethnic group, 2) to study the concept of Phaya Than of the Phu Thai ethnic group, and 3) to analyze the Concept of Phaya Than of the Phu Thai ethnic group. This qualitative research gathers information from documents, related studies, in-depth interviews, Behavioral observations, and focus group discussions. Descriptive data analyzed according to inductive principles.

The results revealed that:

1. The concept of Phaya Than of the Phu Thai ethnic group is a concept that shows the role of Phaya Than in the Phu Thai ethnic group in 3 ways as follows: 1) the creator of all things, 2) giving benefits and punishment, and 3) the ruler, while the Phu Thai ethnic group has a role. There are 3 aspects of Phaya Than as follows: 1) obey and follow orders 2) Plead and 3) ask for rain.

2. The concept of Phaya Than of the Phu Thai ethnic group. It is a concept that shows the role of Phaya Than in the Phu Thai ethnic group in 3 ways as follows: 1) the creator of all things, 2) giving you and harm, and 3) the ruler, while the Phu Thai ethnic group. There are 3 roles for Phaya Than as follows: 1) obey and Follow orders 2) beg and 3) ask for rain.

3. This concept of Phaya Than influences the Phu Thai ethnic group in 5 areas as follows: 1) Local economy Affects behavior in producing products for use in the community and distributing income to the community thoroughly. 2) Local society Affects expression behavior In terms of cooperation in participating Various activities in the community 3) Local politics Affects expression behavior In terms of participation in thinking about solving

community problems 4) Local traditions and culture Affects expression behavior In terms of creating the Bun Bang Fai tradition Including promoting and preserving the Bun Bang Fai tradition and 5) local way of life, resulting into expressive behavior In terms of living a simple life according to the Phu Thai way and being open to a modern way of life that is consistent with the traditional Phu Thai way of life.

Keywords: Analysis; Phaya Than; Phu Thai ethnic group; Roi Et Province

1. บทนำ

ในประวัติศาสตร์ของภูมิภาคอุษาคเนย์ มีความเป็นมาของความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพญาแถนของกลุ่มคนตระกูลไท-ลาวโบราณที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งกินพื้นที่ทั้งตอนใต้ของจีน ลาว พม่า ภาคอีสานของไทย กัมพูชาและเวียดนาม รวมไปถึงดินแดนอันเป็นหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เป็นต้น (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2545) ดังที่ประยงค์ แส่นบุราณ (2556, หน้า 21-40) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับพญาแถนหรือผีแถนนั้น เป็นความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมกลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคอีสาน หรือเรียกว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว” ซึ่งเชื่อว่าพญาแถนหรือผีแถนนั้น คือเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งในโลกนี้ และมีบทบาทมากมายต่อมนุษยชาติ เช่น การสร้างโลก สร้างมนุษย์ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย โดยจัดให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กฎการลงโทษ เป็นต้น ส่วนบทบาทที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทไทที่มีต่อพญาแถนหรือผีแถน เช่น ความเคารพ ขอฟนเพื่อทำไร่ไถนา อ้อนวอนให้ช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย หรือประสบเคราะห์กรรม เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นความเชื่อของพวกเขาที่มีต่อพญาแถนหรือผีแถน

ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบุ่งเลิศ อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นคนกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งของกลุ่มคนตระกูลไท-ลาว ซึ่งเคยอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงในอดีต (สุเทพ ไชยขันธุ์, 2557) กล่าวคือ ตามประวัติบ้านบุ่งเลิศนั้น ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนภูไทว่า เดิมทีกลุ่มคนภูไทได้เคยอาศัยอยู่เมืองวัง (เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว) ก่อนที่กองทัพสยามจะได้กวาดต้อนมาไว้ยังฝั่งขวาแม่น้ำโขง เมื่อคราวเกิดกบฏฮ่อ (ชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในมณฑลยูนนานของสาธารณรัฐประชาชนจีน) เข้ามารุกรานเมืองวัง เมืองเซโปน เมืองพิณ ใน พ.ศ. 2388 เมื่อกองทัพสยามกวาดต้อนมาแล้วให้อาศัยอยู่ที่บ้านคำชะอี (อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ในปัจจุบัน) (สุเทพ ไชยขันธุ์, 2556) ในเวลาต่อมาจึงได้อพยพลงมายังบ้านบุ่งเลิศ อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มคนภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งที่ยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับพญาแถนหรือผีแถนอย่างเหนียวแน่นและถูกครอบงำด้วยคติความเชื่อเกี่ยวกับพญาแถนหรือผีแถนนี้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2556) จึงทำให้ระบบหรือคติความเชื่อในเรื่องดังกล่าวนี้ ยังมีอิทธิพล

ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น สังคมท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเห็นว่าแนวคิดเรื่องพญาเถนนั้นมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้านสังคมท้องถิ่น ด้านการเมืองท้องถิ่น ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านวิถีชีวิตท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร และการวิจัยครั้งนี้ ผู้สนใจหรือประชาชนทั่วไปยังสามารถนำผลของการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในภาคอีสานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสาน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพญาเถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของพญาเถนต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept review) การสังเกตพฤติกรรมแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus group)

1. พื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนตำบลบึงเลศ อำเภอมะยงวิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเป็นพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มเดียวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้ 1) ผู้นำส่วนท้องถิ่น 2) ผู้นำส่วนท้องที่ จำนวน 4 คน 2) กลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณ จำนวน 2 คน และ 3) กลุ่มนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept review) 2) การสังเกตพฤติกรรมแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเอกสารจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องพญาเถนทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept review) การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่มตัวอย่าง

หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) เป็นการตรวจสอบด้านบุคคล โดยตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 3 กลุ่ม แล้วเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่ตรงกันทั้งสามกลุ่ม หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ตรงกันทั้งสามกลุ่มมา จัดเป็นหมวดหมู่ แล้วทำการตีความ แปลความหมาย หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลเรื่องพญาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานใต้ โดยการค้นคว้า เอกสารที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม และสังเกตการณ์ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชน ตำบลบึงเลิศ แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นผลวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องพญาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานนั้น เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาท และหน้าที่ของพญาแถนมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดและกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพญาแถนดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง ในฐานนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด เชื่อกันว่าพญาแถนเป็นเทพเจ้าและมีอำนาจสูงสุด เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ ไม่ว่าจะเป็นโลก จักรวาล มนุษย์ และสิ่งต่างๆ ที่มีปรากฏอยู่ทั่วไปบนโลกใบนี้ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกสร้างโดยพญาแถนทั้งสิ้น 2) เป็นผู้ให้คุณและโทษแก่มนุษย์ ในฐานนี้ เมื่อพญาแถนสร้างสรรพสิ่งขึ้นมาแล้ว พญาแถนยังสามารถบันดาลสิ่งต่างๆ แก่เหล่ามนุษย์ได้ ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด จึงมีความเชื่อว่าพญาแถนนั้น สามารถบันดาลความสุข ความเจริญรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพต่างๆ ให้แก่พวกเขาได้ และในขณะเดียวกันเมื่อพญาแถนไม่พอใจต่อการกระทำของพวกเขา ก็จะสามารถบันดาลสิ่งที่เป็นโทษแก่พวกเขาได้เช่นกัน เช่น ทำให้เจ็บป่วยล้มตาย ทำให้ประสบกับเคราะห์กรรมต่างๆ และ 3) เป็นผู้ปกครอง ในฐานนี้ พญาแถนดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครอง พระองค์ปกครองเหล่ามนุษย์โดยผ่านคนกลาง กล่าวคือ เมื่อพระองค์สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมาบนโลกใบนี้แล้ว พระองค์จึงส่งบริวารลงมายังเมืองมนุษย์ (เมืองลุ่ม) เพื่อปกครองบ้านเมืองมนุษย์ให้สงบร่มเย็น เมื่อผู้ปกครองไม่ตั้งหรือดำรงอยู่ในธรรม สร้างความเสียหายแก่เหล่ามนุษย์ พระองค์จะเรียกตัวกลับเมืองสวรรค์ทันที แล้วส่งบริวาร (แถนบริวาร) องค์อื่นลงมาปกครองแทนเรื่อยไปอย่างนี้ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานมีบทบาทและหน้าที่ต่อพญาแถน ได้แก่ 1) เป็นผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง 2) เป็นผู้อ่อนน้อมหรือบวงสรวง และ 3) เป็นผู้ขอฝน เป็นแนวคิดเรื่องพญาแถน ในการเป็นผู้สร้าง เป็นผู้ให้คุณและโทษ และเป็นผู้ปกครอง

แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องพญาแถนนั้นเป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานและกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานมีต่อพญาแถน ในลักษณะที่สัมพันธ์กันและต่างตอบแทนกัน ในกรณีบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ไทในภาคอีสานนั้น

พญาแถนดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง 2) เป็นผู้ให้คุณและโทษ และ 3) เป็นผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสาน ดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง 2) เป็นผู้อ่อนน้อมหรือบวงสรวง และ 3) เป็นผู้ขอฝน

2. แนวคิดเรื่องพญาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดมีต่อพญาแถน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ดังนี้ 1) เป็นผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง ในฐานะนี้ เมื่อพญาแถนมีอำนาจให้คุณและโทษแก่เหล่ามนุษย์ได้ มนุษย์ทั้งหลายก็ยอมเชื่อฟังคำสั่งของพญาแถน เมื่อมนุษย์ทั้งหลายเชื่อฟังตามที่พญาแถนสั่ง พญาแถนก็บันดาลความสุข และความเจริญรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิตและประกอบหน้าที่การทำงานให้สำเร็จสมประสงค์ของเหล่ามนุษย์ 2) เป็นผู้อ่อนน้อมหรือบวงสรวง ในฐานะนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดเชื่อกันว่าเมื่อพญาแถนปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายให้แก่พวกเขาและบันดาลความสุขและความเจริญรุ่งเรืองแก่พวกเขาแล้ว พวกเขาจึงมีหน้าที่ในการนำสิ่งของต่างๆ มาเช่น ไหว้หรือบวงสรวงแก่พญาแถนเพื่อตอบแทนบุญคุณที่พญาแถนได้ช่วยปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งหลายแก่พวก และ 3) เป็นผู้ขอฝน ในฐานะนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดเชื่อกันว่า พญาแถนมีอำนาจบันดาลสิ่งต่างๆ ให้แก่พวกเขาได้ เมื่อถึงฤดูทำไร่ทำนาจะต้องอาศัยน้ำฝนมาบำรุงให้ข้าวกล้าของพวกเขาอุดมสมบูรณ์ พวกเขาจึงพากันขอฝนจากพญาแถน จึงพากันประกอบพิธีกรรมของฝนโดยจุดบั้งไฟขึ้นไปท้องฟ้าเพื่อเป็นสัญญาณให้พญาแถนรู้ว่าพวกเขาต้องการน้ำฝนเพื่อให้ข้าวกล้าอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดจึงเชื่อกันว่า พวกเขาดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้ขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง บทบาทเป็นผู้อ่อนน้อมหรือบวงสรวง และบทบาทขอฝน

แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องพญาแถนนับเป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ดและกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ดมีต่อพญาแถน ในลักษณะที่สัมพันธ์กันและต่างตอบแทนกัน ในกรณีบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น พญาแถนดำรงอยู่ใน 3 ฐานะ ได้แก่ 1) เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง 2) เป็นผู้ให้คุณและโทษ และ 3) เป็นผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ด ดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง 2) เป็นผู้อ่อนน้อมหรือบวงสรวง และ 3) เป็นผู้ขอฝน

3. แนวคิดเรื่องพญาแถนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกในด้านการผลิตสินค้าเพื่อไว้ใช้สอยในครัวเรือนและชุมชนของพวกเขา นอกจากนั้นยังนำสินค้าออกจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกับชุมชนใกล้เคียง แล้วนำรายได้มาเลี้ยงครอบครัวและพัฒนาชุมชนของพวกเขา เป็นการกระจายรายได้ให้เกิดในครัวเรือนและชุมชนของพวกเขาอีกทางหนึ่งด้วย 2) ด้านสังคมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก โดยกลุ่มคนภูไทบุ่งเลิศจึงให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

โดยทำในรูปแบบคณะกรรมการชุมชน นอกจากนั้นกลุ่มคนภูไทบุ่งเล็ดยังมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของพวกเขาอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรม การแสดงออกในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากนั้นผู้นำชุมชนยังส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาข้อพิพาทที่ดินทำกิน ปัญหาการทะเลาะวิวาท ของเด็กวัยรุ่นในชุมชน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขโดยทุกภาคส่วนในชุมชนมี ส่วนร่วม จนทำให้ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ลดลงอย่างเห็นเป็นรูปธรรม จนนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยใน ชุมชน 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกในด้านการจัดทำประเพณี บุญคุณลาน (บุญเดือน 3) บุญผะเหวด (บุญเดือน 5) บุญบั้งไฟ (บุญเดือน 6) และวัฒนธรรมในการพูด ภาษา การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนของชุมชนภูไทบุ่งเล็ญ วัฒนธรรมและ ประเพณีเหล่านี้แสดงออกถึงความรักสามัคคีและอัตลักษณ์เฉพาะตนของคนในชุมชน นอกจากนั้น คนภูไทบุ่งเล็ญยังรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริมและสานต่อประเพณีเหล่านี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ลูกหลาน ของตนสืบไป และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออก ในด้านการใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย มักความสงบและสันโดษ ตามวิถีภูไทดั้งเดิม แต่คนภูไทรุ่นใหม่รับเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบสมัยใหม่เข้า มาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตภูไทดั้งเดิมแบบก้าวกระโดด ในขณะที่คนภูไทรุ่นเก่ายังคงใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย มักสงบและสันโดษตามวิถีภูไทดั้งเดิม และพยายามปรับตัวและรับเอาวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้ กับวิถีภูไทดั้งเดิม ในลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป บทบาทและหน้าที่ของพญาแถนกับกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น 2) ด้านสังคมท้องถิ่น 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่น และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปในข้างต้น ผู้วิจัยจำแนกการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภาคอีสานนั้น พบว่า บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภาคอีสานมีต่อพญาแถนนั้นในประเด็นเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภาคอีสานเชื่อว่าพญาแถนมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้สร้างสรรค์ ประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหา ใจสิงห์ สิริธมโม (เถื่อนศรี) และคณะ (2563, หน้า 197-211) ได้ศึกษาเรื่อง การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง พบว่า 1) แนวคิดความ มีอยู่ของเทพเจ้า พบว่า เทพเจ้ามีอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการให้กำเนิดสรรพสิ่งและกำหนดชะตา

กรรมของมนุษย์ และความเชื่อนี้ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอาณาจักรล้านช้างในฐานะเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ 2) แนวคิดความมียู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง พบว่าพญาแถนเป็นเทพผู้มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนในสังคมล้านช้าง เพราะเชื่อว่า พญาแถนเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ และเชื่อว่ากษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากพญาแถน พญาแถนแบ่งเป็น 2 สถานะ คือ 1) แถนหลวง มีสถานะเป็นพระเจ้าสูงสุด และ 2) แถนบริวาร ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของพญาแถน และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ จันทรโณม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดผีฟ้าในเชิงปรัชญาของชุมชนบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้วยทฤษฎีเชิงวัตถุประสงค์หรือข้อพิสูจน์เชิงออกแบบ พบว่า พญาแถนเป็นนักออกแบบผู้มีอำนาจและมีปัญญาที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างสรรพสิ่งและมนุษย์อย่างประณีตลงตัว และด้วยทฤษฎีเชิงจริยธรรม พบว่าพญาแถนเป็นผู้วางกฎศีลธรรมเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ได้ประพฤติตาม มีการให้คุณและโทษตามผลของการกระทำของมนุษย์ นอกจากนั้น กลุ่มคนภูไทในภาคอีสานยังมีความเชื่อว่าพญาแถน คือเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งในโลกนี้ และมีบทบาทมากมายต่อมนุษยชาติ เช่น การสร้างโลก สร้างมนุษย์และสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย โดยจัดให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กฎการลงโทษ เป็นต้น ส่วนบทบาทที่กลุ่มคนภูไทในภาคอีสานมีต่อพญาแถนนั้น เช่น แสดงความเคารพนับถือ ขอฝนเพื่อทำไร่ไถนา อ้อนวอนให้ช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย หรือประสบเคราะห์กรรมต่างๆ เป็นต้น และประเด็นพญาแถนมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ปกครองนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภาคอีสานไม่มีความแตกต่างกัน มีความเชื่อว่า พญาแถน มีบทบาทและหน้าที่ปกครอง โดยมีสถานภาพเป็นผู้ปกครองแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนเป็นผู้ปกครองสวรรค์ (เมืองสวรรค์) พญาแถนดำรงอยู่ในฐานะแถนหลวง มีหน้าที่ปกครองให้เมืองสวรรค์สงบสุข ส่วนผู้ถูกปกครอง คือ แถนบริวาร มีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือบัญชาของพญาแถน เมื่อผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งหรือบัญชาการของพระองค์ฯ จะลงโทษผู้นั้นทันที และส่วนปกครองมนุษย์ (เมืองลุ่ม) พญาแถนส่งแถนบริวารที่พระองค์คัดเลือกตามคุณสมบัติที่พระองค์กำหนดไว้แล้วส่งลงไปเป็นผู้ปกครองเมืองมนุษย์ (เมืองลุ่ม) เพื่อความกินดีอยู่ดีของมนุษย์ สังคมสงบเรียบร้อย ปราศจากอาชญากรรม แต่เมื่อแถนบริวารที่พระองค์ส่งไปทำให้บ้านเมืองและมนุษย์อดอยาก บ้านเมืองเต็มไปด้วยอาชญากรรม เกิดความแตกแยกในสังคม เมื่อนั้นพระองค์จะสั่งเรียกแถนบริวารคนนั้นกลับสวรรค์ แล้วพิจารณาคัดเลือกแถนบริวารคนอื่นลงไปปกครองแทน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ จันทรโณม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดผีฟ้าในเชิงปรัชญาของชุมชนบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในมิติทางจริยธรรม พบว่าพญาแถนเป็นผู้วางกฎศีลธรรมเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ได้ประพฤติตาม มีการให้คุณและโทษตามผลของการกระทำของมนุษย์ นอกจากนั้น กลุ่มคนภูไทในภาคอีสานยังมีความเชื่อว่าพญาแถน คือเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งในโลกนี้ และมีบทบาทมากมายต่อมนุษยชาติ เช่น การสร้างโลก สร้างมนุษย์และสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย โดยจัดให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กฎการลงโทษ เป็นต้น

2. ประเด็นบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดมีความเชื่อว่าพญาแถนได้ชื่อว่าเป็นเทพเจ้าหรือเป็นเจ้าของเทวดา เป็นเทวดาชั้นปกครองมีบทบาทและหน้าที่สร้างมนุษย์หรือสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ สามารถบันดาลความสุขหรือความทุกข์ให้แก่ทุกคนได้ กลุ่มคนตระกูลไทย-ลาวจึงมีความเคารพยำเกรงต่อพญาแถน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ จันทรโณม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดผีฟ้าในเชิงปรัชญาของชุมชนบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความเป็นมาแนวคิดผีฟ้ามีพื้นฐานมาจากความเชื่อ 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดของศาสนาพราหมณ์ในเรื่องพระพรหมเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่ง ส่วนพราหมณ์จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพระพรหมกับมนุษย์ 2) แนวคิดเรื่องผีของชาวอีสาน ชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องพญาแถนซึ่งเป็นผีหรือเทพเจ้าสูงสุดและเป็นผู้สร้างสรรค์ และ 3) แนวคิดของพระพุทธศาสนาในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ถ้าใครทำบุญตายไปจะไปเกิดบนสวรรค์ ถ้าใครทำบาปตายไปจะเกิดในนรก และประเด็นบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีต่อพญาแถนในฐานะเป็นผู้ขอฝน ก็ไม่มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดเชื่อว่า เมื่อพญาแถนสามารถประทานน้ำฝนให้แก่พวกเขา จึงเกิดประเพณีขอฝนหรือประเพณีบุญบั้งไฟที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดนับถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคงศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธส่วนใหญ่ ยังคงมีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่างๆ และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือวัดวาอาราม รวมถึงวัดอุ้มคงที่มีความเชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้มีกำลังใจ จะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต แผลพที่เกิดจากการปฏิบัติย่อมมีแก่ผู้ปฏิบัติเอง ความเชื่อและพิธีกรรมต่อประเพณีงานบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อบูชาองค์พระศรีมหาธาตุ และบูชาปู่ย่ามาคำไหล มีการบนบานศาลกล่าว เพื่อให้ชีวิตของชุมชนมีความสุขความเจริญในหน้าที่การงาน ความสงบสุขของครอบครัว

3. ประเด็นแนวคิดเรื่องพญาแถนนี้มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น 2) ด้านสังคมท้องถิ่น 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ประเด็นนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลจากบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีอิทธิพลในด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้านสังคมท้องถิ่น ด้านการเมืองท้องถิ่น ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านวิถีชีวิตท้องถิ่นของผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคงศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา) (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ

อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความเชื่อว่าการบูชาพระยาแถนเพื่อให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาลในชุมชนนั้นทำให้เกิดคุณค่าของประเพณีงานบุญบั้งไฟที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสังคม 4) ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น และ 5) ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม

การอภิปรายผลงานวิจัยนี้ เป็นการอภิปรายให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องพญาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ดและกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ดมีต่อพญาแถน โดยพญาแถนดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ดก็ดำรงอยู่ในฐานะ 3 ประการเช่นกัน และแนวคิดเรื่องพญาแถนมียังอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น 2) ด้านสังคมท้องถิ่น 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย พบว่า ผลวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของพญาแถนมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ภูไททั้งในจังหวัดร้อยเอ็ดและภาคอีสานของไทย และแนวคิดเรื่องพญาแถนนั้นยังมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น 2) ด้านสังคมท้องถิ่น 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยเรื่องนี้ยังก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้สนใจและประชาชนทั่วไปสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประเพณีและวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่นของชุมชนอื่นๆ ทั้งในประเทศไทย และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่นคล้ายกับไทย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพญาแถนของกลุ่มคนอื่นๆ นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภูมิภาคอุษาคเนย์และภาคอีสานของไทย เช่น กลุ่มคนไทพวน กลุ่มคนไทย้อ กลุ่มไทกะเลิง กลุ่มคนลาวโซ่ง เป็นต้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้อาศัยอยู่ในภาคอีสานของไทยและยังมีความเชื่อเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพญานาคอย่างเหนียวแน่นมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ 1) การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญานาคของกลุ่มชาติพันธุ์

ไทพวน ไทย้อ ไทกะเลิง ลาวโซ้ง เป็นต้น 2) การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญานาคในเชิงอภิปรัชญา 3) การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญานาคในเชิงญาณวิทยา และ 4) การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญานาคในเชิงสุนทรียศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พญานาคของกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้ดังนี้ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพญานาคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทนั้นพบว่า เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของพญานาคมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสาน ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ การเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง การเป็นผู้ให้คุณและโทษ และเป็นผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคอีสานก็ดำรงอยู่ใน 3 ฐานะ ได้แก่ การเป็นผู้เชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติตาม การเป็นผู้อ่อนน้อม และการเป็นผู้ขอฝน 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพญานาคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นพบว่า เป็นแนวคิดที่แสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของพญานาคมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทและกลุ่มชาติพันธุ์ไทมีต่อพญานาค ในฐานะ 3 ประการ ได้แก่ การเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง การเป็นผู้ให้คุณและโทษ และการเป็นผู้ปกครอง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทในจังหวัดร้อยเอ็ดดำรงอยู่ใน 3 ฐานะ ได้แก่ เป็นนผู้ให้คุณและโทษ การเป็นผู้บรวงสรวงหรืออ่อนน้อม และการเป็นผู้ขอฝน 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพญานาคที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไท จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า แนวคิดเรื่องพญานาคนั้น มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทจังหวัดร้อยเอ็ด และยังส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของพวกเขา ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกในด้านการผลิตสินค้าเพื่อไว้ใช้สอยในครัวเรือนและชุมชนของพวกเขา 2) ด้านสังคมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออก โดยคนภูไทบ่งเลื้ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยทำในรูปคณะกรรมการชุมชน 3) ด้านการเมืองท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชนยังส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกในด้านการส่งเสริมประเพณีบุญคุณลาน (บุญเดือน 3) บุญพระเวด (บุญเดือน 5) บุญบั้งไฟ (บุญเดือน 6) วัฒนธรรมในการพูด การแต่งกาย การกิน ภาษา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนของชุมชนภูไทบ่งเลื้ และ 5) ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกในด้านการใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย มักความสงบและสันโดษตามวิถีภูไทดั้งเดิม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ จันโสม. (2562). แนวคิดผีฟ้าในเชิงปรัชญาของชุมชนบ้านนาเลี้ยว ตำบลนาเลี้ยว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2556). ความเชื่อเรื่องพระยาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมกลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคอีสาน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 29(3), 21-40. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/6102>
- พระคองศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิหา). (2559). ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาใจสิงห์ สิริธมโม (เถื่อนศรี), จรัส ลีกา, สุวิน ทองปิ่น, พระมหาสากล สุภรเมธี และพระมหาณัฐพันธ์ สุทสสนวิภาณี. (2563). การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(1), 197-211. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/240464/164076>
- มหาบุญมี เทบสีเมือง. (2545). หินดาวเล่านิทานพญาแถน. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

- _____. (2556). *ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- _____. (2556). *ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2556). *ความเป็นมาของคนอีสาน ภาคพิเศษ ผู้ไท ลูกล้าน สายสัมพันธ์เชื่อมพรมแดน
อาเซียนเป็นสิ่งเดียวกัน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- _____. (2557). *ความเป็นมาของคนอีสาน ภาค 2: ผู้ไท ลูกล้าน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- _____. (2557). *นิทานพญาแถน แก่นตำนานอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

